

Eksamen våren 2022

Praktisk informasjon

Innhold

Denne eksamen har to deler. Både del A og del B skal besvares.

Det er et krav at dere bruker relevant pensum og barnehagens styringsdokumenter i besvarelsen og at dere oppgir kilder.

Besvarelsen vurderes på en karakterskala fra A-F. Det ikke er fastsatt vektning mellom del 1 og 2, og karakteren settes på bakgrunn av en helhetsvurdering.

Formelle krav

Maksimum antall ord er 4000. Dette inkluderer litteraturliste, forside og eventuelt innholdsfortegnelse.

God referanseteknikk. Vi anbefaler APA 6th eller APA 7th, men kan du et annet system er det tillatt å bruke det.

Tillatte hjelpemidler: Alle hjelpemidler

Vurdering: Intern og ekstern sensor

Viktig!

Under eksamen er det ikke tillatt å kommunisere med andre personer om oppgaven, eller å distribuere utkast til besvarelse eller fullstendig besvarelse. Slik kommunikasjon er å anse som fusk. Innleverte eksamensbesvarelser vil bli kontrollerte for plagiat.

Ved tekniske problemer, kontakt eksamenskontoret: eksamen-halden@hiof.no

EKSAMEN DEL A: Oppgave a), b) og c) skal besvares

Oppgave a)

Gjør rede for hva det profesjonsetisk kan bety for deg som barnehagelærer at du skal jobbe ut fra prinsippet om «barnets beste»?

Oppgave b)

Gjør rede for hvorfor barnehager markerer religiøse høytider og diskuter hva det er viktig å tenke på i planlegging og gjennomføring av en religiøs høytidsmarkering.

Oppgave c)

Hva er sosialisering? Gi en forklaring av begrepet med eksempler på dets betydning for barnehagelærere.

EKSAMEN DEL B: Praksisfortelling med refleksjonsspørsmål og med fokus på etikk

Praksisfortelling: Det er adventstid og i barnehagen er det masse pynting og aktiviteter knyttet til julen. Alle barna deltar og det er god stemning. På fredag er som vanlig planlagt Luciatog, hvor barna skal gå gjennom alle avdelingene i barnehagen og synge Santa Lucia. De gleder seg, og Jon (4 år) kan ikke slutte å snakke om hvor gøy det skal bli. Han er vanligvis mye for seg selv i barnehagen og har ikke så lett for å komme inn i leken. Men han liker godt å synge og det virker som han finner seg godt til rette sammen med de andre barna når de øver til luciatoget. På onsdagen, da mor til Jon leverer ham i barnehagen, tar hun deg til side, og forteller at Jon ikke får lov til være med på Luciatoget. Foreldre til Jon er skeptiske til den type religiøse feiringer, og synes generelt at det er for mye aktivitet knyttet til kristendommen i barnehagen, særlig i forbindelse med julen. Du nikker og sier «javel», og så forsvinner mor til Jon ut døren. Du er nyansatt i barnehagen, og blir veldig usikker på hvordan du bør gripe an situasjonen. Du vet jo at Jon gleder seg sånn og har så lyst til å være med.

Spørsmål:

Hvordan ville du gått fram i denne situasjonen? Gjennomfør en etisk analyse av dilemmaet ved å anvende to eller flere etiske modeller/teorier.

Sensorveiledning. Eksamen våren 2022

Emnekode:	LBLHSRLE13/ LBLDSRLE13
Emnenavn:	Samfunn, religion, livssyn og etikk
Eksamensform:	Hjemmeeksamen
Dato:	Fra 19.mai kl 12:00 til 20.mai kl 12:00 (lunsj-lunsj)
Emneansvarlig:	Leonora Bergsjø
Eventuelt:	

Karaktersystem: A-F

symbol	betegnelse	generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	god	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstiller minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstiller de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.

EKSAMEN DEL A: Oppgave a)

Gjør rede for hva det profesjonsetisk kan betyr for deg som barnehagelærer at du skal jobbe ut fra prinsippet om «barnets beste»?

Temaer vi har hatt i pedagogikk knyttet til barns beste:

- Profesjonsetisk perspektiv, prinsippet om barnets beste i barnehagen.
- Kulturens fortellinger med et pedagogisk blikk.
- Barns rett til medvikning
- Døden, sorg, vennskap og danning; Barn i sorg og vanskelige livssituasjoner, Samarbeide med barnas foreldre/foresatte og Samarbeide med andre hjelpeinstanser.
- Omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep.

Besvarelsen bør knyttes til barnehagelæreren som profesjonell profesjonsutøver, verdier og samfunnsoppdraget (lov og rammeplan; barnehagens verdigrunnlag), etikk, profesjonell kompetanse og skjønn, det å handle profesjonelt, profesjonsetiske dilemmaer. Kandidaten skal ikke behøve å være innovert, men viser til forståelse av kompleksiteten av etiske utfordringer i barnehagens dagligliv, reflektere kritisk over etiske spørsmål og kan begrunne sine handlingsvalg. Med et profesjonsetisk blikk og ut fra prinsippet om «barnets beste».

Særlig relevant pensumlitteratur: Tholin (2015), Eriksen (2014), Kjørholt (2010), Amundsen (2013), Kolle og Ulla (2017), Sand (2020), barnehageloven og rammeplan.

EKSAMEN DEL A: Oppgave b)

Gjør rede for hvorfor barnehager markerer religiøse høytider og diskuter hva det er viktig å tenke på i planlegging og gjennomføring av en høytidsmarkering.

I en god oppgave bruker studenten barnehagens styringsdokumenter (barnehageloven, rammeplanen) for å begrunne høytidsmarkering. Kanskje utdypes perspektivene med refleksjoner om etikk eller demokrati. Barnehagens verdigrunnlag trekkes frem og diskuteres. Forskjellen på høytidsmarkering vs. feiring er tydelig i oppgaven, og studenten reflekterer kanskje også over hvordan barnehagen kan unngå forkynnelse. Foreldresamarbeid bør tematiseres både i forberedelser (inkludert god informasjon til foreldre, inkludering, unngå at barn blir holdt hjemme) og i gjennomføring (diskusjon om hvordan og hvorfor familier kan inviteres til å bidra). Oppgaven bør balansere temaene foreldresamarbeid og ivaretagelse av barnet beste i forhold til barnehagens institusjonelle ansvar. I undervisningen har vi også fokusert på hvordan digitale verktøy kan brukes kreativt og kritisk i høytidsmarkeringen for å fremme barns lek og læring. Å komme inn på slike diskusjoner er ikke et krav til en god oppgave, men kan trekke opp.

Særlig relevant pensum: Styringsdokumenter, samt Eidhamar (2019), Hansen (2021), Sødal (2018) og Winje (2010). Om digitale verktøy Bergsjø m.fl. (2020) og Bølgen (2018).

EKSAMEN DEL A: Oppgave c)

Hva er sosialisering? Gi en forklaring av begrepet med eksempler på dets betydning for barnehagelærere.

Kandidaten bør kunne forklare at:

- sosialisering er et begrep om prosessen som gjør oss til samfunnsvesener eller medborgere.
- Sosialisering skjer ved at barnet gradvis vokser inn i samfunnets *normer* og *forventninger*. Dette kan skje ved daglige rutiner, eller ved sanger og fortellinger: vi vokser inn i normer og responderer på omgivelsenes forventninger.
- Normer og forventninger er ulike fra kultur til kultur og fra en historisk epoke til en annen, men er likevel høyst reelle. (F.eks. endrete sosiale normer for aksept av homofili).
- Sosialisering lærer oss å tyde sosiale koder, regler for høflighet og respektfull omgang med andre.
- Brudd på forventninger fører til *sanksjoner*: negative sanksjoner kan være alt fra lyder (kremt, host), ord («nei») til ulike former for straff som regulerer kritikkverdig atferd (alt fra ekskludering til tiltale etter straffeloven).
- Sosialisering skjer gjennom primærgrupper og sekundærgrupper. I sekundærgruppene markerer man gjerne sin identitet ved sosiale markører og tegn (riktig klesmerke), i skiller mellom *inngruppe* og *utgruppe*.
- Barnehagen er en viktig arena for sosialisering, og også et møtested for barn fra ulike kulturer. Barnehagelæreren blir en viktig formidler av samfunnets verdier og har også et ansvar for å formidle demokratiske idealer.

Særlig aktuell pensumlitteratur: Kasin og Bergflødt (2014).

EKSAMEN DEL B: Praksisfortelling med refleksjonsspørsmål

Praksisfortelling: Det er adventstid og i barnehagen er det masse pynting og aktiviteter knyttet til julen. Alle barna deltar og det er god stemning. På fredag er som vanlig planlagt Luciatog, hvor barna skal gå gjennom alle avdelingene i barnehagen og synge Santa Lucia. De gleder seg, og Jon (4 år) kan ikke slutte å snakke om hvor gøy det skal bli. Han er vanligvis mye for seg selv i barnehagen og har ikke så lett for å komme inn i leken. Men han liker godt å synge og det virker som han finner seg godt til rette sammen med de andre barna når de øver til luciatoget. På onsdagen, da mor til Jon leverer ham i barnehagen, tar hun deg til side, og forteller at Jon

ikke får lov til være med på Luciatoget. Foreldre til Jon er skeptiske til den type religiøse feiringer, og synes generelt at det er for mye aktivitet knyttet til kristendommen i barnehagen, særlig i forbindelse med julen. Du nikker og sier «javel», og så forsvinner mor til Jon ut døren. Du er nyansatt i barnehagen, og blir veldig usikker på hvordan du bør gripe an situasjonen. Du vet jo at Jon gleder seg sånn og har så lyst til å være med.

Spørsmål:

Hvordan ville du gått fram i denne situasjonen? Gjennomfør en etisk analyse av dilemmaet ved å anvende to eller flere etiske modeller/teorier.

I besvarelsen bør studenten kunne anvende etiske modeller/perspektiver i en drøfting av den aktuelle praksisfortellingen som bidrar til at dilemmaene blir godt belyst. Besvarelsen bør kunne vise forståelse for og få frem forskjellene mellom etiske modeller/perspektiver som pliktetikk, konsekvensetikk og/eller nærhetsetikk/omsorgsetikk, evt. andre. For konsekvensetisk analyse bør det komme frem at det er konsekvensene av handlingene som er normativt relevante (altså, som gir handlinger verdi). Her er det viktig at handlingsalternativene blir analysert. For pliktetisk analyse bør de fremkomme at det er plikter eller normer (og ikke konsekvenser av handlingene) som er normativt relevante. Her vil det være en styrke at studenten evner å forankre plikter som er relevante for caset i gjeldene styringsdokumenter, som f.eks. Barnehagelov og/eller Rammeplan. Dersom nærhetsetikk/omsorgsetikk bringes inn, vil det være en fordel om studenten evner å diskutere det etisk relevante i relasjoner og forholdet til vår neste. Evne til å forklare og diskutere at det kan finnes utfordringen med de ulike etiske teoriene/modellene og spenninger mellom dem, vil være en styrke.

På bakgrunn av analyse og drøfting bør studenten klare å begrunne hvorfor ett eller flere handlingsalternativer er å foretrekke fremfor andre. Her er det ikke avgjørende at studentene svarer det samme, men at de klarer å begrunne handlingsalternativet/ handlingsalternativene på en faglig måte.

En god oppgave vil evne å identifisere og forklare hvilke verdier (og perspektiver) som er relevante for valgsituasjonen, og at de kan stå i et spenningsforhold til hverandre, slik som foreldres rettigheter, barnehagens verdigrunnlag og føringer for barnehagens innhold, samt barnets rettigheter.

Særlig relevant pensum: Hovedtekst for etisk analyse er Eidhamar og Leer-Salvesen (2017). Kjennskap til relevante styringsdokumenter er også viktig. Annen pensumlitteratur som også kan være relevant: Hansen (2021), Tholin (2015), Eriksen (2014).

Læringsmål for emnet:

Kunnskap

Studenten har kunnskap om

- barnehagens særskilte verdigrunnlag og hva dette i praksis innebærer i et flerkulturelt samfunn samt kunnskap om samiske barns kulturer og rettigheter
- samfunnsutvikling med vekt på velferdsstaten, mangfold, likeverd, likestilling og sosial ulikhet samt har kunnskap om barndom, barnehage og familie i historisk, nåtidig og fremtidig perspektiv
- barns reaksjoner og voksnes ansvar for barn i vanskelige livssituasjoner, samt kunnskap om hvordan man kan støtte barn og samarbeide med andre hjelpeinstanser
- kristen tro og kulturarv, om de øvrige verdensreligionene, andre livssyn og filosofi samt etisk teori, grunnlagstenkning og etisk veiledning
- ulike pedagogiske og digitale verktøys betydning for å fremme barns lek og læring og hvordan disse kan brukes kreativt og kritisk

Ferdigheter

Studenten kan

- begrunne, formidle og praktisere barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag
- reflektere kritisk over egne verdier, holdninger og væremåter og handle i tråd med barnehagens formålsbestemmelse
- formidle kulturenes fortellinger og i samarbeid med hjemmet tilrettelegge for markering av høytider og merkedager
- samtale med barn om etiske, religiøse, filosofiske og livssynsmessige spørsmål
- stimulere til demokratiforståelse ved å utøve demokrati i praksis

Generell kompetanse

Studenten

- kan møte etiske utfordringer i barnehagens dagligliv, reflektere kritisk over etiske spørsmål og begrunne sine handlingsvalg
- har tilegnet seg et faglig og profesjonelt grunnlag for å kunne arbeide tverrfaglig og tverretatlig i barnehagen
- kan samarbeide med barns foresatte
- kan samarbeide med og lede barn og personale med ulik bakgrunn og gi etisk veiledning
- har evne til å se sammenhenger mellom individ, gruppe og samfunn og relatere disse sammenhengene til praksis

Litteratur for emnet

Litteraturlisten er sist oppdatert 20. desember 2021.

((B) = Bok, (K) = i kompendium, (N) = tilgjengelig på nett

Religion, livssyn og etikk

- Bergsjø, L.O., Eilifsen, M. Tønnesen, K.T. og Vik, L.G.V (2020). Barn og unges digitale dømmekraft. Verdiløft i barnehage og skole. Universitetsforlaget. Kapittel 3, samt s. 23-31 og s. 121-125 (42 s.) ISBN: 9788215042220 (B)
- Bølgan, N. B. (2018) Barnehagens verdigrunnlag. Kap 4. i Digital praksis i barnehagen. Nysgjerrig, eksperimentell og skapende. Bergen: Fagbokforlaget (6 s.) ISBN 9788245023206 (K)
- Børresen, B. & Malmhøster, B. (2008). Filosofere i barnehagen. Bergen: Fagbokforlaget. S. 46-61 (16 s.) ISBN: 9788245006834 (K)
- Eidhamar, L. G. og Leer-Salvesen, P. (2017). Nesten som deg selv. Barn og etikk. Oslo: Cappelen Damm akademisk. Kap. 2, 3 og 4 (79 s.) ISBN 9788202567224 (B)
- Eidhamar, L. G. (2019) (4. utgave). Små mennesker - stort mangfold: Religioner og livssyn i barnehagen. Oslo: Cappelen Damm akademisk. Kap. 2, 3, 5, 6 og 7 (130 s.) ISBN 9788202455859 (B)
- Fønnebø, B., Swart, A.L.J. og U. Jernberg. (2021). Samiske stemmer i barnehagen. Cappelen Damm. Kap. 2 og 13 (39 s.) ISBN 9788202664619 (K)
- Hansen, O.H.B (2021). «Religion, rammeplan og rettigheter». I K. Hørrigmo og K. Toft Rosland, Fagdidaktikk for SRLE og barnehagens fagområder – kunnskapsgrunnlag, arbeidsmåter og aktiviteter i barnehagens hverdag. Cappelen Damm. Kap 2 (12 s.) ISBN 9788202651510 (K)
- Sødal, H. K. (2018). Kristen arv og tradisjon i barnehagen. Oslo: Cappelen Damm akademisk. Kap. 1, 3, 5 og 7 (178 s.) ISBN 9788202441562 (B)
- Winje, G. (2010). Høytidsmarkering i barnehagen. Kristiansand: Høyskoleforlaget. Kap. 6 (15 s.) ISBN 9788276348569 (K)
- Tholin, K.R. (2015). Profesjonsetikk for barnehagelærere. Bergen: Fagbokforlaget. Kap 3, 4, 5, 6 (87 s.) ISBN 9788245017458 (B)

Samfunnsfag

- Bae, Berit (2018). Politikk, lek og læring. Barnehageliv fra mange kanter. Bergen: Fagbokforlaget. Kap. 2 (19 s.) ISBN 9788245013870 (K)
- Bergsjø, L.O (2022). "Digitalt medborgerskap". I H. F. Nilsen (red.), Myndig medborgerskap. Demokrati i lærerutdanningen. Oslo: Universitetsforlaget, s. 135-154 (18 s.) ISBN 9788215049243 (B)
- Brøntveit, E. og Duesund, K. (2002). Kamp for menneskerettigheter og likestilling. I Brøntveit, E. og Duesund, K. Filosofi, livssyn og etikk. Bergen: Fagbokforlaget. S. 149- 155 (7 s.) ISBN 9788276747317 (K)
- Bustos, M.M.F. (2009). Hvor kommer du egentlig fra? Problematiseringer av språklig konstruksjoner av virkeligheter. I K.E. Fajersson, E. Karlsson, A.A. Becher og A.M. Otterstad (red.) Grip sjansene. Profesjonskompetanse, barn og kulturelt mangfold. Oslo: Cappelen Akademisk. S. 43-52 (10 s.) ISBN 9788202299033 (K)
- Bø, I. (2014) Kjønnblind, kjønnsnøytral eller kjønnsbevisst? Pedagoger møter kolleger, barn og foreldre. Oslo: Universitetsforlaget. Kap 2. (22 s.) ISBN 9788215019727 (K)
- Børhaug, K. og Moen, K.H. (2014). Politisk-administrative rammer for barnehageledelse. Oslo: Universitetsforlaget. Kap. 1, 2, 3 og 4 (91 s.) ISBN P9788215021409 (B)
- Dolk, Klara «För barn är det roligt» Normer, delaktighet och vägar till förändring. I Øksnes, M. & Samuelsson M. (red) Barndom i barnehagen. Motstand. Oslo Cappelen Damm. S 42-61 (19 s.) ISBN 9788202402358 (K)
- Kasin O. og Bergflødt (2020), Samfunnsfag for barnehagelærere, Oslo: Cappelen Damm Akademisk. Kap 1-4 (ca. 250 s.) ISBN 9788202686505 (B)
- Kipperberg, E., Kohler-Olsen, J. og E. Pedersen. (2019). Barnekonvensjonen i praksis. Fra barnets behov til barnets rettigheter, Oslo: Fagbokforlaget (34 s.) Les «FNs konvensjon om barnets rettigheter av 20. november 1989», og Kapittel 1: «Barnerettighetenes historie i barnets århundre». ISBN 9788245023336 (K)
- Kjørholt, A.T. (2010). Barn som samfunnsborgere- til barnets beste? I Kjørholt, A.T. (red) Barn som samfunnsborgere- til barnets beste? Oslo: Universitetsforlaget. S. 11-26 (15 s.) ISBN 9788215016382 (K)
- Nilsen, Håvard Friis (2022). "Demokratisk medborgerskap: Et republikansk perspektiv", i H. F. Nilsen (red.), Myndig medborgerskap. Demokrati i lærerutdanningen, Oslo: Universitetsforlaget, s. 23-38 (15 s.) ISBN 9788215049243 (B)
- Pettersvold, M & Østrem, S. (2019) "Problembarn og programinnovasjon", i Pettersvold, M & Østrem, S. Problembarna: Manualer og metoder i barnehage, skole og barnevern. Oslo: Cappelen Damm. S7-32. (25 s.) ISBN 9788202569525 (K)
- Reinert, Erik S. og Oskal, Anders (2022). "Minoritet og medborgerskap. Samene og Norge". I H. Friis Nilsen (red.) Myndig medborgerskap. Demokrati i lærerutdanningen. Oslo: Universitetsforlaget, s. 180-203 (23 s.) ISBN 9788215049243 (B)

Pedagogikk

- Amundsen. H.M. (2013). Danning til livet – et fortolkende prosjekt. I Steinsholdt. K. & Øksnes. M (red). Danning i barnehagen. Perspektiver og muligheter. Oslo: Cappelen Damm akademisk. S. 169-185 (15 s.) ISBN 9788202368609 (K).
- Eriksen, E. (2014) Prinsippet om barnets beste i barnehagen. Norsk pedagogisk tidsskrift 98(2), s. 93-104 (12 s.) <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2987-2014-02-04> (N)
- Kaldhol. M. (1986). Farvel Rune. Det norske samlaget. (B)
- Kolle, T., Larsen, A.S. & Ulla, B. (2017). Pedagogisk dokumentasjon. Inspirasjon til bevegelige praksiser (2.utgave). Fagbokforlaget (Kap. 5 + 8). (21 s) ISBN 9788245019780 (K).
- Korsvold, T. (2011). Barndom - barnehage - inkludering. I T. Korsvold (Red.) Barndom - barnehage - inkludering. Bergen: Fagbokforlaget. S. 9-31 (22 s.) ISBN 9788245009781 (K)
- Nordhaug, I. (2018). Kva ser vi - kva gjer vi? Bergen: Fagbokforlaget. Kap. 1 og 3 (49 s.) ISBN 9788245020106 (B)
- Sand, S. (2020) (4. utg.). Ulikhet og fellesskap. Flerkulturell pedagogikk i barnehagen. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. Kap. 1, 2, 3, 5 og 6 (107 s.) ISBN 9788202666323 (B)